

în Cuhea erau confiscate acum și date lui Balc, al doilea și ultimul maramureșan răsplătit pentru servicii aduse în Moldova.

Bogdan stăpînea jumătate din Cuhea, ca frate al lui Iuga, unde acesta, cu fiul său Ștefan și urmașii lor, au fost mereu pomeniți mai înainte în documente ca stăpîni.

La toate acestea se impun unele precizări. Din punct de vedere al moșilor de bază, rezultă clar că Dragoșii, între altele, au Giuleștii și Nyres, iar Bogdan, Iuga și feciorii săi au Cuhea. Urmașii lui Dragoș rămîn mai departe stăpîni ai moșilor de baștină, la care se adaugă mereu altele, în timp ce Cuhea are o soartă deosebită. După unele oscilații în infidelitate ale lui Ștefan, fiul lui Iuga, după 1360, aceștia și urmașii lor rămîn să stăpînească în continuare. Deci nu ar mai fi loc pentru donația făcută lui Balc și fraților săi. Dacă însă socotim că Bogdan și Iuga, care erau frați, aveau fiecare cîte o jumătate din Cuhea, atunci totul se explică: Balc va căpăta numai partea lui Bogdan, rîmas pînă la urmă în situația de infidel¹.

Nu în anale trebuie să căutăm confirmarea informațiilor din izvoare diplomatice, ci invers. În consecință, avem convingerea că Dragoș, fiul lui Giulea, este Dragoș «descălecătorul», al cărui rol istoric a fost de participant la organizarea unei părți din Moldova după alungarea tătarilor. Sas nu este fiul lui, ci încă un voievod maramureșean trimis în serviciul regelui unguresc în Moldova, de data aceasta însă împotriva lui Bogdan, care porrise acțiuni de insubordonare. Acțiunile lui Sas și Bogdan sînt deci nu succesive, cum apar în cronică, ci concomitente. Izvoarele diplomatice cunoscute pînă acum nu ne permit să tragem alte concluzii².

Dacă filiația «domnilor» maramureșeni, începători de stăpînire în Moldova, așa cum este prezentată în letopisețe, este respinsă de izvoarele diplomatice referitoare la Maramureș, să vedem ce se poate păstra din numărul anilor de domnie care li se atribuie în cronică.

Dragoș a fost în Moldova un conducător de oști trimis în legătură cu expedițiile statului ungăr împotriva tătarilor. Dacă admitem timpul de doi ani atribuit lui de cronică și de faptul că în 1360 se retrăsese deja în Maramureș, putem socoti că el a fost în Moldova în 1357—1359, dar că a murit după 1368, an cînd era încă în viață.

Dacă trebuie să-l socotim pe Dragoș permanent în Moldova, de la începutul expedițiilor împotriva tătarilor și pînă la retragere (1343—1359), ar trebui să avem 15 ani. Nu sînt motive să credem că o administrație atît de îndelungată a acestui Dragoș, să nu fi lăsat dovezi concrete de existență. Centrul său administrativ trebuie să fi pornit de la Bacău și avea tendința de înaintare spre nord, pe apa Bistriței și a Siretului. Este posibil să fi ajuns pînă la Baia de pe apa Moldovei, care în 1360 dădea drepturi regelui unguresc să vorbească de «țara Moldovei».

În sprijinul duratei luptelor cu tătarii avem și o informație analitică importantă. În Cronică moldo-rusă este inserat un pasaj semnificativ privitor la luptele lui Dragoș cu tătarii³.

¹ Faptul că această parte de moșie se dă lui Balc ne face să ne gîndim și la obiceiul existent atunci ca moșile confiscate de la un infidel să fie date tot unui membru al acelei familii rămas credincios. Este o supoziție care duce la afirmația că și Sas făcea parte din aceeași familie.

² Pentru o mai ușoară înțelegere a neamurilor din Maramureș, vezi șpitele lor în tabelul nr. 1, Maramureșeni.

³ Legenda lui Dragoș ca vinător de bouri și întemeietor de țară în Moldova rezultă dintr-o contaminare de informații variate, încît, pentru aflarea mitului etiologic, este necesară o deslușire. Iată ce spune această cronică: «În anii domniei lui Vladislav s-a ridicat război de către tătari împotriva ungarilor, de la cnezul Neimet din locurile sale în care rătăceau, de la riul Prut și de la riul Moldova și au trecut peste munți înalți și de-a curmezișul țării Ardealului unguresc și au ajuns la riul Mureș și au stat acolo. A urmat o luptă la Tisa, după care ungarii fiind biruitori, o parte din ostașii care luptaseră alături de ei au fost colonizați în Maramureș «între riurile Mureș și Tisa, locul numit Criș». Între acești ostași a fost și Dragoș, «un bărbat înțelept și viteaz», care, plecînd de acolo la vîntoarea cu ceata sa și trecînd peste munți înalți și «peste planine înalte (acestea se chiamă munți)» și «în locuri cu vîii (АДАННІ) și frumose», a omorît un bour la un riu pe mal, sub o salcie. După ce s-au ospătat din vinat, au hotărît să rămînă acolo «pentru că era loc pustiu și la margine (КО КРАИ) rătăceau tătarii». Craiul ungarilor le-a dat voie să se ducă și ei s-au așezat chiar în locul unde fusese omorît bourul. Acolo ceata și-a ales dintre ei «un bărbat înțelept, anume Dragoș», și l-au numit loruși domn și voievod. Atunci a început țara Moldovei. Apoi «Dragoș voievod descălecă cel dintîi loc (МѢСТО) pe riul Moldova, pe urmă a descălecă locul Baia și alte locuri pe riuri și la izvoare». Panaiteșcu, *Cronicile*, p. 155—156, unde *mesto* se traduce însă prin «oraș», ceea ce cred că nu corespunde sensului general al textului. Neimet se referă probabil la hanul Hoardei de Aur Mehmed Berdi beg (1357—1359); M. C u b o g l u, *Paleografa și diplomația turco-omană*, București, 1958, p. 115. Panaiteșcu, *Cronicile*, p. 158, n. 4, crede într-o «deformare a numelui Mamat sau Mamai, care a luptat la Kulikovo». Analiza acestui text, compus fără îndoială în secolul al XVI-lea, cînd legenda lui Dragoș era înflorită, ne duce la concluzii deosebite de ale istoriografeiei vechi. Mai întîi este limpede că prelucrătorul textului a avut sub ochi două texte: unul privea luptele mai vechi ale ungarilor cu tătarii, în ale căror bandlerii va fi fost și Dragoș, iar altul legenda descălecării lui Dragoș din Maramureș, de care ține și lista domnilor urmăritori lui Dragoș pînă la 1504. Aceasta reiese limpede din faptul că, pentru compilator, Dragoș vîntătorul pare să fie altul decît Dragoș oșteanul și colonistul. Altfel, după ce scrie despre Dragoș bărbat înțelept și viteaz plecat la vîntoare, după așezarea în Moldova nu ar fi scris iar despre un bărbat înțelept, anume Dragoș, pe care l-au ales domn și voievod, ci ar fi spus simplu că pe Dragoș pe care îl calificase deja l-au ales oștenii domn și voievod. Dar este posibil ca prelucrătorul să aibă dreptate. Între luptele cu tătarii a putut să fie un Dragoș, care a obținut privilegiul regale în Maramureș și care va fi vinat un bour după așezarea lui în această țară. După aceea va fi trecut citva timp, suficient ca să dispară acesta și să apară alt Dragoș, care nu a plecat la vîntoare, ci doar să recunoască locurile în care se vinase în trecut și despre care se vorbea încă. Acest Dragoș a identificat locul și s-a așezat acolo. Oricare ar fi poziția noastră față de acest izvor și de Dragoș amintit în el, unul sau doi, izvorul rămîne important pentru a arăta durata luptelor cu tătarii.